

प्रदेश लोक सेवा आयोग
कोशी प्रदेश, विराटनगर, नेपाल

प्रदेश निजामती सेवा तथा स्थानीय सरकारी सेवा अन्तर्गतका प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा, फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरीडेभलपमेण्ट समूह, सहायकस्तर चौथो तहको (नायव प्राविधिक सहायक) पदको खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम र द्वितीय पत्र: सेवा सम्बन्धी

खण्ड: क

१. कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य सम्बन्धी सामान्य जानकारी

- १.१ नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्य सम्बन्धी व्यवस्था
- १.२ प्रदेश तथा स्थानीय तहका कर्मचारीको सेवा सम्बन्धी कानून बारे सामान्य जानकारी
- १.३ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को सामान्य जानकारी
- १.४ पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५६
- १.५ पशु वधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५७
- १.६ जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
- १.७ दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
- १.८ पन्छीपालन नीति, २०६८
- १.९ पशु क्वारेन्टाईन कार्यविधि, २०६४
- १.१० पशु ढुवानी मापदण्ड, २०६४
- १.११ राष्ट्रिय पशु प्रजनन नीति २०७८
- १.१२ राष्ट्रिय दुग्ध विकास नीति २०७८
- १.१३ राष्ट्रिय मत्स्य विकास नीति २०७९
- १.१४ पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा व्यवसायी परिषद् ऐन, २०७९
- १.१५ कृषि व्यवसाय प्रवर्धन अनुदान ऐन २०७७ तथा नियमावली २०७८ कोशी प्रदेश
- १.१६ कोशी प्रदेशको आवधिक योजनामा पशुपंक्षी र मत्स्य क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति
- १.१७ वर्तमान संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा कृषि सेवाको संरचना
- १.१८ कृषि, पशुपन्छी र मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
- १.१९ नेपालमा पशुपन्छी तथा मत्स्यपालनको संक्षिप्त इतिहास, वर्तमान अवस्था र उत्पादन
- १.२० नेपाल र कोशी प्रदेशको अर्थतन्त्रमा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको महत्व तथा योगदान र यी क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू
- १.२१ पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यक्रम तर्जुमा आधारहरू
- १.२२ संघीयतामा पशुपन्छी तथा मत्स्य क्षेत्रको विकास कार्यक्रममा प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूको भूमिका
- १.२३ कृषि, पशुपन्छी तथा जडिवुटी बीमा निर्देशिका २०७९
- १.२४ पशुपन्छी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन
- १.२५ पशुपन्छी र मत्स्य विकासमा तालिम तथा प्रसारको महत्व, विभिन्न तरिकाहरू, सीमितता र प्रभावकारीता
- १.२६ पशुपन्छी र मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- १.२७ कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सुपरिवेक्षण, अनुगमन एवं मूल्याङ्कनको भूमिका

- १.२८ पशुपंक्षी क्षेत्रको विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार, सिंचाई, कृषि सडक आदिको महत्व
- १.२९ दिगो विकास लक्ष्यले परिलक्षित गरेका कृषि सम्बन्धी प्रमुख उद्देश्यहरू
- १.३० विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन (WOAH)सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- १.३१ पशु कल्याणबारे सामान्य जानकारी

२. भेटरिनरी:

- २.१ आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): नाम्ले जुका (Liverfluke), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस(Coccidiosis), रक्त परिजीवि(Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
- २.२ बाह्य परजीवी (External Parasite): किर्ना (Tick), जुम्मा (Lice), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
- २.३ प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरू (Bacterial Diseases): भ्यागुते रोग (Haemorrhagic septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black quarter), इन्टेरोटोक्सेमिया (Enterotoxemia), धुनेलो (Mastitis), क्षयरोग र जोन्सरोग (Tuberculosis & John's Disease), काफ स्कोर र कोलिव्यासिलोसिस (Calf Scour & Colibacillosis), फाउलटाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुलोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) र माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) आदिका प्रमुख लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
- २.४ प्रमुख भाइरल रोगहरू (Viral Diseases): गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), लम्पी स्किन डिजिज (Lumpy skin disease), रेविज (Rabies), स्वाईनफिभर (Classical/African Swine Fever), Porcine reproductive and respiratory syndrome, कुखुराकोविफर(Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Marek's Disease) आदिका प्रमुख लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
- २.५ प्रजनन सम्बन्धी विकृति (Reproductive Disorders) तथा समस्याहरूको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
 - २.५.१ साल नझर्ने (Retention of Placenta)
 - २.५.२ तुहिने (Abortion)
 - २.५.३ डिस्टोकिया (Dystokia)
 - २.५.४ बाँझोपन(Infertility) संक्रामक रोगहरूबाट र पौष्टिक तत्वको कमीबाट हुने
- २.६ प्राथमिकता प्राप्त जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases): दूध तथा मासुबाट सर्ने रोगहरू
- २.७ पशुपन्छीमा भिटामिन र खनिजको कमिबाट हुने रोगहरू
- २.८ गाई भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरू (Metabolic) : Milk fever, Ketosis, Downers cow syndrome, Hypomagnesemia
- २.९ दुसि तथा दुसिजन्य पर्दाथबाट हुने रोगहरू (Fungal and mycotoxic diseases)
- २.१० पशुपंक्षी रोग निदानका आधारभूत प्रयोगशाला प्रविधिहरू (गोबर, दुध, रगत, पिसाब, चर्मरोग, आदि)
- २.११ आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरू
- २.१२ नमुना संकलन तथा संप्रेषण विधि
- २.१३ Vaccination schedule for poultry, cow, buffalo, goat/sheep, pig.
- २.१४ एन्टिमाईक्रोबियल रेसिस्ट्यान्सको अवधारणा (Antimicrobial resistance): एन्टिबायोटीक रेजिड्यु

३. लाइभस्टक, पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेन्ट

- ३.१ गाईभैंसीका जातहरू, तिनीहरूको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरू

- ३.२१ दुध तथा दुग्धपदार्थको गुणस्तर मापदण्ड तथा परीक्षण
- ३.२२ दुग्धजन्य पदार्थहरू बनाउने विधि: क्रिम, बटर, चिज, छुर्पि, घीउ, कुरौनी (खुवा) पेडा, आइसक्रिम, दही, ललिपप, आदि बनाउने विधि

४. फिसरिज

- ४.१ माछाको बाहिरी स्वरूप, विभिन्न अंग र ती अंगका कार्यहरू
- ४.२ माछापालनको महत्त्व र माछामा पाइने पौष्टिक तत्वहरू
- ४.३ पोखरीमा पालन योग्य माछाको जातहरू र जातिय विशेषता
- ४.४ मत्स्यपालनका लागि स्थल छनौट तथा माटोको गुणस्तर बारे जानकारी
- ४.५ पोखरी निर्माणका चरणहरू र रेखाङ्कन
- ४.६ माछापालनको लागि पोखरीको तयारी व्यवस्थापन (Pre- stocking management) एवम् पोखरीका प्रकारहरू र तिनको महत्त्व बारे जानकारी
- ४.७ पोखरी तयार गरी सकेपछी गरिने कार्यहरू (Post- stocking Management)
- ४.८ पोखरीको मलिलोपना जाँच्ने विधि
- ४.९ पुरानो पोखरीको मर्मत सम्भार तथा व्यवस्थापन
- ४.१० पानीको भौतिक, रसायनिक र जैविक गुणबारे जानकारी एवम् पहिचान विधि (Detection methods)
- ४.११ माछापालनको लागि पानीको गुणस्तरका सुचकहरू र मापनस्तर
- ४.१२ मत्स्य यान्त्रीकरण र व्यवसायिक मत्स्यपालनमा यसको महत्त्व
- ४.१३ माउ माछा व्यवस्थापन एवम् परिपक्वता पहिचान र छनौट विधि
- ४.१४ मत्स्य प्रजनन तथा यसका लागि प्रयोग हुने हर्मोनहरू तथा रसायनहरू
- ४.१५ मत्स्य ह्याचरीको विभिन्न संरचनाहरू
- ४.१६ मत्स्य नर्सरी पोखरीको व्यवस्थापन
- ४.१७ मत्स्य पालन गर्न मत्स्य भुराको छनौट, स्टकिङ साइज, दर र प्रजनन समयबारे जानकारी
- ४.१८ माछाको लागि आवश्यक पोषण र पाइने श्रोत बारे जानकारी
- ४.१९ स्थानीय स्तरमा माछाको दाना बनाउने तरिका एवम् भण्डारण विधि
- ४.२० पोखरी मत्स्यपालन (Pond fish culture),
- ४.२१ पिंजडामा मत्स्यपालन (Cage fish culture)
- ४.२२ रेसवेमा मत्स्यपालन (Raceway culture)
- ४.२३ मत्स्यपालनका तरिका (माछाको जातको आधारमा)
 - ४.२३.१ एकजातिय मत्स्यपालन (Monoculture)
 - ४.२३.२ बहुजातिय मत्स्यपालन (Polyculture)
- ४.२४ मत्स्यपालनका तरिका (सघनताको आधारमा)
 - ४.२४.१. सामान्य मत्स्यपालन (Extensive culture)
 - ४.२४.२. अर्धसघन मत्स्यपालन (Semi-intensive culture)
 - ४.२४.३. सघन मत्स्यपालन (Intensive/Super Intensive culture)
- ४.२५ एकीकृत मत्स्यपालन (Integrated fish culture) तथा व्यवस्थापन
 - ४.२५.१ धानखेतमा मत्स्यपालन (Rice - fish culture)
 - ४.२५.२ पशुपालन र मत्स्यपालन (Livestock and fish culture)
 - ४.२५.३ फलफूल, तरकारी खेती र मत्स्यपालन (Horticulture and fish culture)
- ४.२६ मत्स्यपालनमा अपनाईएका पद्धतिहरू एवम् नविनतम प्रविधिहरू
- ४.२७ माछापालनका जोखिमहरू एवम् मत्स्य बीमाबारे जानकारी

- ४.२८ माछापालनमा देखा पर्ने प्रतिपक्षी जिवहरू (Predators) र तिनको व्यवस्थापन विधि
- ४.२९ माछामा देखा पर्ने रोग र परजिवीहरूको पहिचान र व्यवस्थापन बारे जानकारी
- ४.३० मत्स्यपालनमा अभिलेखको महत्त्व तथा मत्स्य उत्पादन र बजारीकरण